

Arkeologisk schaktningsövervakning

Rådhusgatan i Öregrund

Schaktningar för el och bredband

Börstil sn, raä 142
Östhammars kommun
Öregrund
Uppland

Linda Qviström

UPPLANDSMUSEET

2003:06

Arkeologisk schaktningsövervakning

Rådhusgatan i Öregrund

Schaktningar för el och bredband

Börstil sn, raä 142

Östhammars kommun

Öregrund

Uppland

Linda Qviström

Rapport 2003:06, avdelningen för arkeologiska undersökningar

Utgivning och distribution:

Upplandsmuseet

S:t Eriks gränd 6

753 10 Uppsala

Tel 018 - 16 91 00 (vx)

Fax 018 - 69 25 09

www.uppmus.se

© Upplandsmuseet, 2003

Omslagsbild: Schaktningar i Rådhusgatan, september 2002. Från sydväst.

Planer och foto: Linda Qviström

Innehåll

Inledning	4
Målsättning	4
Tidigare arkeologiska observationer	4
Undersökningen	6
Sammanfattning	6
Referenser	7
Tekniska och administrativa uppgifter	7

Inledning

I mitten av september 2002 utförde Upplandsmuseets arkeologiska avdelning en arkeologisk schaktningsövervakning längs Rådhusgatan, sträckan Västergatan-Kyrkogatan, i Öregrund. Beslut om schaktningsövervakningen fattades 2002-10-10 av Kulturmiljöenheten, Länsstyrelsen i Uppsala län (Istn dnr 220-9018-02). Ansvarig för fältarbete och rapportsammanställning var Linda Qviström.

Arbetet skedde med anledning av schaktningsarbeten för elledningar samt bredbandskablar. Elledningarna lades ned på uppdrag av Vattenfall, bredbandskablarna på uppdrag av Östhammars kommun. Arbetet utfördes av Swedia Networks.

Målsättning

Målsättningen med den arkeologiska schaktningsövervakningen var att konstatera om kulturlager påverkades vid schaktningsarbetena. Om så skedde skulle dessa dokumenteras och beskrivas. Ett annat och mer specifikt syfte var att öka kunskapen om utbredningen av kulturlager inom fornlämningsområdets utkant.

Tidigare arkeologiska observationer

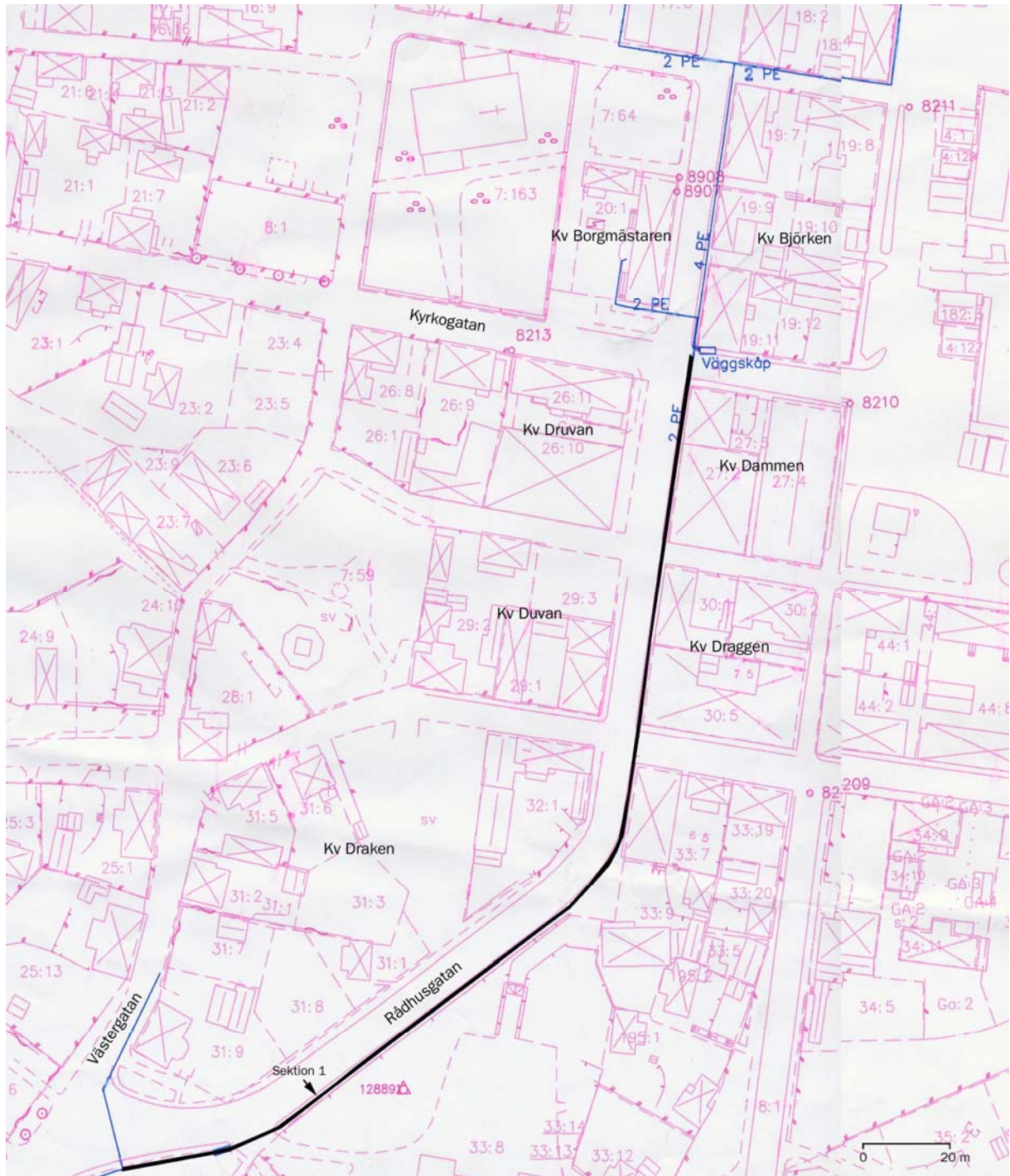
Relativt få arkeologiska undersökningar har genomförts i Öregrund, och längs delar av den berörda sträckan av Rådhusgatan finns inga observationer alls gjorda.

I kvarteret *Duvan* upptäcktes 1956 ett källarvalv med långsidan mot Hamngatan. Källarvalvet undersöktes 1995 och kunde dateras till 1500-talets senare eller 1600-talets tidigare hälft (UM, top ark). Inom samma del av kvarteret, vid hörnet av Rådhusgatan och Hamngatan, gjordes en liten arkeologisk undersökning år 1982. Här påträffades kulturlager med två brandhorisonter, en tegelmur samt ett källarvalv. Tegelmuren kan möjligen ha varit från 1500-talet. Kulturlagrens sammanlagda tjocklek uppges i det ena schaktet ha varit 0,95 och i det andra 0,65 meter (UM, top ark).

I samband med ledningsdragningar i *Kyrkogatan* i höjd med kvarteret *Duvan* har vid två tillfällen på 1990-talet arkeologiska schaktningsövervakningar genomförts. Vid det första tillfället, 1991, påträffades kulturlager med brandhorisonter. Lämningarna daterades från stadens anläggningsfas och framåt. Vid samma tillfälle undersöktes en 3x5 meter stor yta inne i kvarteret *Borgmästaren*. Här fanns en syllstensgrund och 0,4-0,6 meter tjocka kulturlager (Elfwendahl 1998). Vid 1999 års schaktningar i *Kyrkogatan* framkom i stort sett enbart omrörda kulturlager. De stensamlingar som dokumenterades på några ställen kan möjligen vara syllstenar eller ha ingått i andra konstruktioner (Syse 1999).

Inne i kvarteret *Druvan* påträffades 1960 en brygga eller rustbädd (UM top ark). Vid en förundersökning i kvarterets sydöstra del 1982 framkom en tegelmur, ett källarvalv och ca 1 m tjocka kulturlager (UM top ark). År 1993 gjordes ytterligare en förundersökning i kvarteret. I det ena av de två schakt som grävdes låg berggrunden mycket ytligt, i det andra fanns 1 meter tjocka kulturlager under 0,5 meter fyllnadsmassor. Här hittades också en stenläggning. Lämningarna var antagligen från 1600-talet och framåt (Rolsund 1993).

I kvarteret *Dammen* har ett källarvalv observerats (Söderberg 1985). I kvarteret *Dykarens* norra del, intill Rådhusgatan, påträffades runt år 1950 kulturlager med brandhorisonter. Kulturlagren skall enligt en högst osäker uppgift ha varit 2-3 meter tjocka (Söderberg 1985).

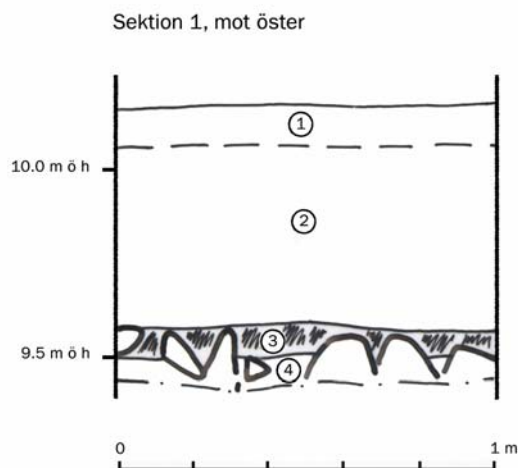
Figur 1. Karta över Öregrund med det berörda schaktet markerat med svart.

Undersökningen

Ledningsschakten lades i trottoarmark. Bredden var runt 0,9 m i ytan och 0,6 m i botten. Djupet var ca 0,6 m. I den södra änden av schaktet grävdes schaktet något djupare, 0,7-0,8 m, och här framkom ett brandlager i botten av schaktet. Brandlagret var ungefär 0,1 m tjockt och påträffades 0,6 m under markytan. Brandlager påträffades på ytterligare ett ställe (se sektion 1 – figur 1 och 2). Här var det möjligen omrört och återfyllt i schaktet. Utöver brandlagren syntes enbart omrörda fyllnadsmassor i schaktväggarna.

Det enda fynd som påträffades i brandlagret var en bit grönt, handblåst fönsterglas (ej tillvarataget). Fönsterglaset kunde ej dateras närmare än till nyare tid.

Sammanfattningsvis visade undersökningen att det finns kulturlager, i form av brandlager, från nyare tid i området.

Figur 2. Sektionsritning, sektion 1. Lagerbeskrivning: 1. Trottoarsten; 2. Ljus sand och grus, moderna fyllnadsmassor; 3. Svart, fet, mycket sotig, sandblandad och möjligen omrörd kulturjord med någon liten bit grönt fönsterglas samt något stänk av murbruk och tegel; 4. gråbrunt grus med gott om sten, en del av dem sprängsten.

Sammanfattning

I mitten av september 2002 utfördes en arkeologisk schaktningsövervakning längs Rådhusgatan, sträckan Västergatan-Kyrkogatan, i Öregrund. Arbetet skedde med anledning av nedläggning av elledningar och bredbandskablar.

På ett par ställen framkom ett decimetertjockt brandlager i botten av schaktet. Lagret kunde inte ges närmare datering än nyare tid.

Referenser

- Elfwendahl, M 1998.* Borgmästaren och Kyrkogatan. Arkeologisk undersökning kvarteret Borgmästaren och Kyrkogatan, Öregrund, Uppland. RAÄ UV Uppsala rapport.
- Roslund, Y 1993.* Arkeologisk förundersökning Druvan, raä 301, Druvan 26:10, Öresunds stad, Uppland. RAÄ UV Uppsala rapport.
- Syse, B 1999.* Arkeologisk schaktningsövervakning Kyrkogatan, Nedläggning av elkabel, RAÄ 142, Kyrkogatan, Öregrund, Uppland. UM rapport 1999:07
- Söderberg, S 1985.* Östhammar, Öregrund. Medeltidsstaden 63. RAÄ och SHM rapport. Stockholm.

Arkiv

Upplandsmuseet (UM) Topografiskt arkiv (top ark)

Tekniska och administrativa uppgifter

Plats: Öregrund, Rådhusgatan sträckan Västergatan-Kyrkogatan
RAÄ nr: 142, Börstils socken
Fornlämningstyp: Kulturlager
Undersökningstyp: Arkeologisk schaktningsövervakning
Orsak till undersökningen: Schaktningsarbeten för el och bredband
Undersökningsperiod: 16-19/9 2002
Höjdsystem: RH 70
Projektledare, Upplandsmuseet: Linda Qviström
Upplandsmuseets dnr: 1190/02
Upplandsmuseets projektnr: 8050
Beställare: Vattenfall AB
Handläggare på länsstyrelsen i Uppsala län: Ann Segerberg
Länsstyrelsens beslutsdatum och dnr: 2002-10-10